

მეფა

თბილისი 7 დეკემბერი.

1908

...თუ კაცს ცოდნა არა აქვს
გასტანჯავს წუთისოფელი...
გურამიშვილი.

ფასი 8 კაპ.

გამოცემა ანეტა კაპანაძისა

შინაარსი: 1) ლექსი—**ლადო კატოძისი**; 2) რა როლი დავვაკისრა ახალ
თაობის ღიღებულმა მგოსანმა—**დ. დილაშვილისა**; 3) ლექსი—**დემონისა**; 4)
ორნი (ლექსი)—**ი. მჭედლიშვილისა**; 5) ეკუმენში ჩაიჭრა (ესიზი)—**ლ. კატოძისა**;
6) მოწაფეს (ლექსი)—**ტუქსიშვილისა**; 7) მოწაფეთა დაქვეითება და მასთან ბრძოლა—
დ. თურდოსპირელისა; 8) სიტყვა თქმული ყაზახშვილის დაკრძალვის დღეს—**მოწა-**
ფის მიერ; 9) სვე. ბაკურიძე (ნეკროლოგი)—**ლ. კ—ძე**; 10) ლექსი—**მისივე**; 11)
ცხოვრება ზღვას წაგავს (ლექსი)—**ცაგურიასი**; 12) დიუნბარეთ გაქირვებულებს!—
კ. გულიაშვილისა; 13) «მ—ას»—**გრიშაშვილისა**; 14) დედამიწის ცხოვრება—
ელიაშვილისი; 15) ლექსი—**გ. გგ—შვილისა**; 16) მოგონება (ლექსი)—**ბატოფე-**
ლისა; 17) დამაკვირდი—**კ. გულიაშვილისა**

* *

ქართუკთ დიდება... ჩაგრულ-მწუ-
ხარის
ნუგეშის მტემა, სუფით ძღაერა;
შესტრფის მის კაღამს, გუფით შეჭ-
ხარის
და საღამს უძღვნის დღეს მთელი ერა-
ლადო კატოძე

რა როლი დავვაკისრა ახალთაობას დიდებულმა მგოსანმა.

ერთობ ბნელსა და გულ-საკლავ სუ-
რათს წარმოადგენდა ქართველთა ცხოვ-
რების ის დრო, როდესაც დიდებული
ბოეტი და სამშობლო ქვეყნის სიამაყე
სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა...

ხომ მოგეხსენებათ ისტორიიდან ისეთი
ხანები, როდესაც რომელიმე ერს მონო-
ბის მძიმე უღელი დასდგმია და მის მეო-
ხებით ეროვნული დაქვეითება განუც-
დია?...

ხომ კარგათ იცით, რომ ამ გვარ შემ-
თხვევაში ერს ძალით აკარგვიანებენ სამ-
შობლო ენას, სდევნიან, მოსპობას უქა-
ლიან... ერი თავის მხრივ, რასაკვირვე-
ლია, სცდილობ შეინარჩუნოს ყოველი-
ვე ეროვნული, იბრძვის მისთვის, სწი-
რავს ყველაფერს, რის შეწირვაც კი

1275

შეუძლია ამ წმინდა საქმისათვის, მაგრამ მტრის სიძლიერისა გამო ისევ დამორჩილება უხდება, რომელსაც შედეგად ერის გლოვა და ზარი, უკმაყოფილება მოსდევს...

მაგრამ, საუბედუროდ მონობის უღელი იმდენად გამათახსირებელ, გამრყენელ ზე გავლენას ქონიობს დამონებულ ერზედ, რომ უკანასკნელი ირჩევს იმგზავს სიარულს, რომელიც მოსწონს დამმონავებელს... მონა ეძლევა სასოწარკვეთილებას, ჰკარგავს თავის საკუთარ სახეს, იტყევა რაღაცა ცოცხალ მანქანად, რომლის მუშაობაც მხოლოდ ბატონთა სურვილებისა და თავის პირად, ცხოველურ ინტერესების დაკმაყოფილებისაკენაა მიმართული. ამ გვარ ადამიანს უქარწყლდება და ეროვნული იდეა, ესპობა წარსულ თავისუფლებაზე ფიქრი და უკმაყოფილების გრძნობა კი კმაყოფილებისაზე ეცვლება. ამას მოსდევს მლიქვნელობა, კუდ-ქციანი, ფარისევლობა და სხვა ამ გვარი ბატონთა წინაშე, რომ ამით მხოლოდ თავის თავს მოუპოვონ ბედნიერება და თბილ ადგილებში იდეთა გარეშე დრო ატარონ.

ამ გვარ სულისკვეთებას განიცდიდა მოიეტებული წილი ჩვენის საზოგადოებისა 1810 — 12 წლებს შემდეგ.

მოიეტებული ნაწილი მეთქი, ვამბობ, ვინაიდან მაშინ ისეთი პირებიც მოიპოვებოდნენ, რომელნიც ზეით დასახელებულ ელემენტებისაგან შორს იდგნენ, თრმცა მათი რიცხვი ერთობ პატარა, უმნიშვნელო იყო. ამ გვარი მდგომარეობა თავის სასტიკ ფორმით თითქმის მე-60 წლებამდე გრძელდება.

ამ დროს გამოდის სამწერლო ასპარეზზე ჩვენი საყვარელი მგოსანი. სწორედ

ამ დროს იღებს იგი თავის ხმა-ტკბილ ჩონგურს შემდეგის სიტყვებით: „მსურს, რომ შენ გემსახურო, გამღერო სულ სიმართლე და ბევრი მოგამღერო!“—... მან, როგორც ხედავთ, ადრევე იცის, რომ ბევრი დაემღერება სიმართლის ჟღერისათვის, ბევრი გაჰკიცხავს, ქვითაც ჩაჰქოლავს, მაგრამ მაინც არ დრკება:

„რა გინდ ბედით ვიყო კრული საშინელიც მქონდეს ბოლო,— არ შედრკება ჩემი გული, გინდა ქვითაც დავიქოლო!“—ო.

ამ გრქნობით, ამ გამბედაობით სდგამს ფეხს სამწერლო ასპარეზზე დიდებული პოეტი. უპირველესად ყოვლისა, რომ გააქარწყლოს ის სასოწარკვეთილება, რომელსაც დაუსადგურებია მის თანამოძმეთა სულში, იგი მედგრად და აღფრთოვანებით აუწყებს ყველას: „არ მომკვდარა, მხოლოდ სძინავს და ისევე გაიღვიძებს!“ და შემდეგ ღრმა რწმენით უმატებს: „შემცდარია ვინც გულს იტებს: წესი არის და ბუნებო!“—ო.

ღიახ, პოეტს სწამს, რომ ერი მაინც არ მომკვდარა, არამედ სძინავს. მას სჯირია გაღვიძება, შეგნება, გაღვივება დაფერილ კეთილ. შობლურ გრძნობათა და სული გმირისა, რომ დაიბრუნოს თავისი დანაკარგი, თავისი ბუნებრავი სახე. ამ გისისის შესრულებას კი პოეტი ახალთაობას აკისრებს. ახალთაობამ, რომ ეს შესძლოს, პოეტის აზრით, აუცილებლად საკიროა: ყოველ პატარა ბავშვს თავისი დედა აკვანზედვე მღერის დროს უნერგავდეს. სამშობლოსა, თავისუფლებასა და დაცემულთა სიყვარულს და ზიზღს მონობისადმი:

„აგცილდეს სხვის მონობა, დამამზრბელიო! თავისუფლების სხივები გულს მოეფინაო!

შეისწავლე და შეიტკეპე სამშობლო მხარეო!
ანუგეშე, საცა ნახო, მოძმე მწუხარეო!
თვალ ხილულად დააკვირდი, იცან ქვეყანაო,
რომ გაიცნო ამ ქვეყნისა ცრუ გამოცანაო...”

ამ გვარად აღზრდილი ბავშვი რომ
წამოიზარდება, მან წიგნს უნდა მოჰკი-
დოს ხელი. თუ არ წიგნი, განვითარება,
უამისოთ არაფერი იქნება:

«თუ სწავლით თვით ვერ ამალდდი,
მამულს ჩირქს ისე ვერ მოჰბან,
ჩირქს მოდებულსა მტრისგან...
მაგრამ იკითხე ჯერ ეს:». «ბ»

როდესაც აღამიანი სწავლით შეიარაღ-
დება, იგი არ უნდა დაემსგავსოს ისეთ
პირებს, რომელნიც უწინაც ბლომად
იყვნენ და ღღესაც ცოტა არაა მათი
რიცხვი და რომელნიც დიდის სიამაყით
გაიძახიან:

«გზა მომეცით! ჩამოდექით!...
ხომ ხედავთ არ გენუმრები?
ჩემი მშობლის მკვლელს ვახლავარ
და იმას გქმნახურები!»...

და რომელთაც თავის დევიზათ შემ-
დეგი გაუხდიათ:

«მე იქ შევხლ,
სადაც ტყბილა, სადაც თბილა!
თორემ თუ მე არ ვიქნები,
ქვა ქვაზედაც ნუ ყოფილა!»..

თუ როგორ უნდა მოიქცეს სწავლა
დამთავრებული ახალგაზდა, ამას შემდე-
გი ადგილები გვიჩვენებენ: „სამშობლო
შვილსა ერთგულსა ითხოვს ყოველთვის,
ყოველგან და ნუ უმტყუნებ შენს მშო-
ბელს“... — „შენ ვალსა აასრულებდე,
ერთგულად, რაც კი მოგანდონ! ნუ
შეგაშინებს სიკვდილი“... — „პირადი
სარგებლობისა, იცოდე, ძებნას დაეხსენ!..
იყავ შენ მუშა ქვეყნისა“... — „ვით
მალლით ჩაგონებული საქმეს რომ მის-
დგე, აღეგზენ, რომ ნაშრომს დასდო

ბეჭედი“... — „მიჰბაძე იმას, ვისაცა
თავს ედგა ეკლის გვირგვინი, გვირგვინი
ახლის აღთქმისა“... — „ეცადე სოფლის
ბრუნვამა ეგ შენი გული არ მოჰკლას!...
გამაგრდა როგორც სამსონი“... — „ვით
ლიოგენი, კეთილ გზას ეძებდე, გეპყრას
ფარანი, რა ნახო დაემოხილე“... და
სხვა.

თუ აღამიანი ასე არ მოიქცევა: „მას
ბნელი აძევს უკუნი და წყევა საშვილი-
შვილო, მას ველარ იხსნის წყევისგან,
ვერცა დიპლომი, ვერც ფარი, ვერც
მოქედელი საყელო“..

განვითარებას უსათუოდ უნდა სდევ-
დეს სამშობლო ენის სიყვარული, მისი
საფუძვლიანი ცოდნა. პოეტის აზრით
„კრულია მისი სახელი, ვინც დაჰგმობს
დედა-ენასა, თვის ტომს ჰღალატობს და
მითი თვით ჰფიქრობს მალა ფრენასა!“..

აი, ეს არის ჩვენი საყვარელ პოეტის
თხოვნა ახალგაზდათაგან, ეს არის მისი
სურვილი. ამ სიმღერამ თუმცა მრავალს
განუხილა თვალები, მრავალი აღაფრთო-
ვანა, მაგრამ კიდევ მაინც ბევრნი არსე-
ბობენ ჩვენში დაუდევარი და პირადი
ინტერესებით გამსჭვალული ელემენტე-
ბი.

მაგრამ ეს გარემოება მას გულს არ
უტეხს. თუმცა ხანდისხან უხილავი
ხმა ყურში ჩასჩურჩულებს ხოლმე ახალ-
გაზდათა შესახებ:

„რომ შესტოვენ ცხოვრებაში,
გაიტაცებთ სოფლის ვნება,

მაშინ მხოლოდ თავის თავზე

დაიწყებენ დღიურ ზრუნვას

და ხელ-მარჯვედ მიჰყვებიან

უკულმართსა სოფლის ბრუნვას!...“-ო

მაგრამ ის მსწრაფლ უბრუნდება იმ
ხმებს და მედგრად შესძახის:

„სცდებით ხმებო, ტყუილია
ეგ სიტყვები მოწხამული!...
წინად მგრძნობი მოციქული,
სულ სხვას ამბობს ჩემი გული!“-ო.

ღიახ, ის ამ დროს ითვალისწინებს
ქართველ ახალგაზდობას და მათში ამ-
ჩნევს იმ ნაპერწკალს, რომელიც მომა-
ვალში უსამართლობა — მონობის გა-
მანადგურებელ ალად გადაიქცევა. ის
სიამოვნებით შესცქერის ახალგაზდათა
გუნდს იმ რწმენით, რომ მათში ყველა
არ მიეცემა დაქვეითებას. იგი ოპტიმისრის
კილოთი გაიძახის:

„ზოგი მართლაც რომ გაფუქდეს,
ეს არ არის ანგარიში!...
სამში ერთმა თუ ივარგა,
ალარ უნდა მაშინ შიში!“..

პოეტის აზრით ისინიც: „ცხოვრება-
ში ბიჯს წინ წადგმენ, დააჩნევენ კე-
თილ კვალსა“.

ღიახ, ეს სწამს პოეტს, ის სიხარულით
შესცქერის აწ ჩასახულ თესლს, რომელ-
ზედაც ამოვა და გადიფურჩქნება ეროვ-
ნული მრავალ—ტოტა ხე:

„ანგელთზთა წმინდა გუნდსა,
თავს დავხარი ყმაწვილთ კრებას
და ოცნებით წინ-და-წანვე
ვგრძნობ მომავალ ნეტარებას!“ ..
სწორედ ეს აზრი იყო მიზეზი, რომ
პოეტმა ბოლო ხანებში, სიბერის დროს
კვლავ შესძახა:

„მე ამწყოში ვგრძნობ იმ მომავალსა
და მით მექნება სიკვდილი ტკბილი“-ო!..
როგორც ხედავთ, დიდებული როლი,
დიდებული მისია დაგვაკისრა ახალთაო-
ბას მცხოვანმა პოეტმა და იმედიცა აქვს,
რომ მის ასრულებაში უკან არ დავი-
ხევთ.

დღეს, როდესაც 50 წლის იუბილეს

დღესასწაულობს მთელი ერი, როგორ
უნდა მოვიქცეთ ჩვენ, მოზარდი თაობა?
მივართვათ ადრესები დიდებულ პოეტს?

ვაქოთ-ვადიდოთ, საჩუქრებით დავა-
ჯილდოვოთ?... არა, ეს საკმარისი არ
არის მის პატივ-საცემლად! ყველა ეს
მეორე ხარისხიანი კითხვებია!..

დიდებული მოძღვარი მხოლოდ მაშინ
იქნება ჩვენგნით დაფასებული და პატივ-
ნაცემი, როდესაც ყველანი დავსდებს
ფიცს მის წინაშე, რომ პირნათლად
შევასრულებთ ყველაფერ, რასაც იგი
გვაკისრებს.

ეს გარემოება, მე მგონი, უფრო ძვირ-
ფასი იქნება საყვარელ მოხუცისათვის
და ამას უფრო მაღლა დააყენებს ყოველ-
გვარ ადრესებსა და საჩუქრებსზე

ფიცი, ფიცი გაუტეხელი — აი, ჩვენი
საჩუქარი ქართველ ერის სიამაყისათვის!..

დ. ელიოზიშვილი.

* *

(გუძღვნი აკაკის)

სალამო იყო. მწვერვალზე ვიდექ
მარტოკა ,ობლათ... დაღონებული
და ჩვეულებრივ სევდა კაენით
მიძგერდა გული დაწყლულებული...

ძირს დავყურებდი სამშობლო მხარეს:
ვხედავდი ედემს ტანჯულს მწუხარეს;
ოდესღაც ძლიერს, ბრგეს, თავისუფალს,
„ბატონს“ უხრიდა ძლეული თვის თავს!

დუმილი იყო. ეძინა ყველას...
მძიმედ სუნთქავდა დაღლილი მხარე
და შავი ზღვიდამ ბნელი ბურუსით
იფინებოდა სულ არე-მარე!

მხოლოდ ხანდა ხან ნაწყვეტი სიო
გადაფანტავდა შემხუთველ ნისლსა
და მაშინ მხოლოდ გავიგონებდი
ნაზი ბუღბუღის მტირალ ძლისპირსა...

დემონი.

მ რ ნ ი

ერთი აღარ გვყავს... მას მტრისა ტყვიამ
შეუბრალებლად განუბო გული;
სამშობლო მხარე ახალი ცრემლით
კვალად შეიქმნა აჩქურებული.
დიახ, აღარ გვყავს მამა ილია,
დიდი მოღვაწე ქართველებისა;
საქართველოსთვის მუდამ მზრუნავი
შეიქმნა მსხვერპლი ბოროტებისა...

მაგრამა ტურფა მშობელ ქვეყანას
სიობლე მით არ მიკარებია;
ბოროტებასა თვის აღსასრულსა
არა საფსებით გაჰხარებია:
ცოცხალი არი ჩვენი აკაკი,
დიდი მგოსანი, მამა აღმზრდელი
და საქართველო ბედნიერი,
კვალად უღიმის სხივი ნათელი!

ი. მჭედლიშვილი.

ეკამენში ჩაუჭრიათ!...

(ესკიზი)

მაისის გრილი და მომხიბვლელი დი-
ლა იყო. მზე კარგა მანძილზე ამოცოცე-
ბულიყო და თავის, ოქროს ფრად მოელ-
ვარე, სხივებს დედა-მიწას უხვად ჰფენდა.
იგი, ახლად აყვავებულ და კოხტად მორ-
თულ ბუნებას, აშუქებდა და მეტ სილა-
მაზეს ანიჭებდა. ბაღებსა და ბუჩქნარ
ადგილებში მყოფ ფრინველთ თვისი საა-
მო ქიკიკი და სტვენა მოერთოთ. ისი-
ნი შეჰხაროდნენ ტურფად აყვავებულ არე-
მარეს, ახლად გაფურჩქენილ ვარდს,
რომელსაც დილის ნაწი ზედ დაპკურებო
და და თვის სტვენა-გალობაში სიხარულს
ხატავდნენ; ბუნების სიმშვენიერით მთვრა-
ლი ნაზი ჩიტუნები ნაზა ფართხალებ-
დნენ და ერთ ტოტიდან მეორეზე მღე-
რით მიფრინავდნენ.

ყველაფერი მოძრაობაში მოსულიყო.
თფილის-ს ქუჩები ძველებურად ხმაუ-
რობდნენ. ხალხი განაგრძობდა თვის დაუბო-
ლავებელ „ცხოვრებასთან ბრძოლას“. ზოგნი, რომ საქმეში არ დაგვიანებოდნენ,
სიჩქარით გარბოდნენ და აგერ-ეგერ
ჯგუფ-ჯგუფად თავი მოეყარათ. ზოგნი
ქუჩებში ბუხებივით ირეოდნენ. აგერ
ეტლები და დროგები გამუდმებით გარ-
ბოდნენ. აგერ მუშებიც, კურტან-მოკი
დებული, ქუჩებში გამოსულიყვნენ და
გამვლელ-გამომვლელთ გაფაციცებით
თვალ-ყურს ადევნებდნენ; — იქნებ ვინმეს
ეყიდა მათი ღონე, რომ ამით მათ პურის
ფული ეშოვათ და მშვიერი მუცელი ამოე-
სოთ!

ფიქრების ბურუსში გახვეული მივა-
ლაჯები ჩემთვის ამ ქვით მოკედელ—
ქუჩებში. ათას ნაირი სხვ-და-სხვა ფიქრი
მიტრიალებდა თავში: ქვეყანა აკრეფ-

ბულად მეჩვენებოდა; ერთის მხრით ეტ-
ლებში მჯდომ ფარჩა-ხალიჩებში გახვე-
ულ მდიდრებს მიეჩერებოდი, — აქვე
წელში მოხრილს, მოკუნტული მუშას
უზარ-მაზარ ტვირთის ქვეშ სიმწრის ოფ-
ლი სდიოდა! . და ეს გულ-საკლავი სანა-
ხოზა — ერთის მხრით სიმდიდრე, მეო-
რეს მხრით სიმშვილე-სიღარიბე — მეტათ
მაფიქრებდა... და თავ-ჩაღუნული მიე-
დიოდი... მაგრამ ამდროს ჩემი ყურად-
ღება მოიპყრო ხალხის შეგჯუფულად
დგომამ და ცნობის მოყვარეობამ მათკენ
გამიტაცა.

ერთ-ერთ საავადმყოფოს საოპერაციო
ოთახში ექიმებს ერთ მიცვალებულ ახალ-
გაზრდა ყმაწვილისთვის თავის ქალა
გადაეხერხათ და ტვინს შინჯავდნენ. ამ
გულსაკლავ სურათს ხალხი ფანჯრიდან
შესცქეროდა.... ზოგს თვალები ცრემ-
ლით ჰქონდა ავსებული, ზოგი ბრაზ-მო-
რეული გამოიმზივებოდა, ზოგთა სახეც
სიბრაღულს ხატავდა! ამ სურათმა სევდა
მომგვარა და ვკითხე ერთ იქ მყოფთა-
განს, რომელსაც თვალები ცრემ-
ლით ჰქონდა სავსე: — ვინ არის ეს
საბრალო?

— რეალურ სასწავლებლის მეექვსე
კლასის მოწაფე იყო. ეკზამენში ჩაუ-
ჭრიათ და თავი მოუწამლავს!... მამას მი-
სი შეტი აღარავინ გააჩნდა; რომ იცოდნო,
თუ რა კარგი ყმაწვილი იყო! — მომი-
აჩვენე მან.

ლადო კატოძე.

„მოწაფის“

კვალად ბედითი მნათობი
გულში ჩასცინის იმედსა,
ვალერსება, აღვიძებს

უჩვევს, მოუქნელ სიმებსა.
და იქ სიამემ იფეთქა,
ენაზე მადგას სალამი,
მაგრამ ვერ ხატავს სისრულით
ჩემი უძლური კალამი...
თქვენსკენ ვისწრაფვი მოძმენო,
ძლიერის ლტოლვილებითა,
დავამკობ თქვენ ხვედრს, სიწმინ-
დით

უხრწლნელი ყვავილებითა;
ვაქებ, შევნატრი თქვენს წადილს,
ცოდნის აღმართზე იარეთ,
გულში ნადუღი-ნაცადი
ჩემი ხმაც გაიზიარეთ.
ვიდრემდის კარი ღიაა,
ტაძარში ღვივის კანდელი,
მეცნიერების ტრაპეზთან
თქვენთვის იწვება საკმელი:
იქ აღაპყარით ხელები,
კბილს ნუ დაადგამთ ენასა,
ესწრაფედ, სულ ნუ მოითქვამთ;
ზესთა-ზე აღმა ფრენასა
ნუ მოუღლებით, არ ენდოთ
გულის გრძნობითა ვნებასა;
ის მორჩილია მუდამ ჟამ,
არ ეძებს შემეცნებასა...
ვიდრე ფხიზელმა გონებამ,
რწმენას არ მისცეს დასტური, —
გრძნობათა უხმო ოცნების,
თქვენ ნუ გახდებით მსახური...

ვ. ტუქსიშვილი

მოწაფეთა დაქვეითება და მას- თან ბრძოლა

დიდი ხანი არ არის მას შემდეგ, რაც
თვალ უწვდენელ რუსეთის სივრცეზე
აგორდა ტალღა განმანთავისუფლებელ
მოძრაობისა. მრავალ საუკუნის განმავ-

ლობაში მძიმე უღლის ქვეშ მგმინავმა, ყოველგვარ-უპირატესობას მოკლებულმა ხალხმა დაჰკარგა მოთმინება, ველარ გაუძლო ესოდენ ტანჯვა-წვალებას, გაჰკირვებას და დამკირვებას და შეეცადა თავი დაედწია მონობის უღლისაგან, ხალხს თვალები აენთენ ღვთიურის ცეცხლით; მთელ რუსეთის იმპერიაში ელვის სისწრაფით გაისმა ყოველ კუთხიდან სანეტარო ხმა ბორკილ-ხუნდების მსხვერვისა. დამონებულ ხალხის გულიდან აღმოსქდა წმინდა მანუგეშებელი სიტყვები ძმობა, ერთობა, თავისუფლებისა. მიყუჩებული დაბა-სოფლები ახმაურდნენ; დიდრონი ქალაქები ამოძრავდნენ, მისი ფართო ქუჩები დაფარა მუშა ხალხის ზღვამ. ამ სანეტარო ხმამ არც სასწავლებელი დასტოვა უნუგეშოთ, მის სქელ კედლებშიაც შეიქრა განმანათნისუფლებელი მოძრაობის სხივები, რომელნიც ალერსით ეამბორებოდა მოზარდ თაობას. მოწაფეებს ამ ჟამად უფრო სულ-შემხუთველათ ეჩვენათ სასწავლებლის კედლები, მიანებეს მათ თავი და ქუჩისაკენ იწყეს დენა. ამოძრავებულმა მოსწავლე ახალგაზღობამ დაიწყო მართვა კრებებისა, კითხვა ლექციებისა თანამედროვე კითხვებზე, შედგენა რეზოლუციებისა, სადაც კიცხავდა სასწავლებლის ძველ რეჟიმს და ითხოვდა ახალ სასწავლებელს, ახალის შინაარსით. მოწაფენი ერთმანეთს ეფიცებოდნენ, რომ არავითარ შემთხვევაში არ დაბრუნდებოდნენ სასწავლებელში თუ არ განახლებულში. „ყოველი წუთი თავისუფალი დროისა ადამიანმა სწავლას უნდა მოანდომოსო“ — აი დევობი, რომელიც მოსწავლე ახალ-გაზღობამ წმინდათა-წმინდათ აღიარა. ლექ-

ციებსა და წიგნებს უხვად ეწაფებოდნენ, ლიტერატურულ ნაწარმოებს კითხულობდნენ, გამოჩენილ ეკონომისტთა, პოლიტიკოსთა და სოციალისტთა ნაწარმოებს შეძლების დავაარად ითვისებდნენ ყველანი ცდილობდნენ ამა თუ იმ მოძღვრების საფუძველი ელიარებინა ნამდვილ საფუძველათ. არც მასწავლებელი დარჩნენ უცვლელნი. ის მასწავლებელი, რომელთაც სკოლა მონების აღმზრდელ ქარხანად გადაექციათ, რომელნიც ჰგლეჯდნენ მოწაფეთ გულიდან დამოუკიდებლობისა და თავისუფლების ნიშანწყალს, ვიმეორებ ამ მასწავლებელთ გაჩუმება არჩიეს; დიად მოძრაობის ძლიერმა ქექამ ფერი აცვლევინა და ზოგი მათგანი კიდევ გააღიბერალა. ხოლო მოწაფეთა გულშემატკივარმა ნაწილმა მასწავლებლებისამ-კი თუ აქამდის თავის სურვილების წინააღმდეგ ასრულებდა ძველ წესებს, ღდეს ხმა აღიმალა და ღრმა კრიტიკის ქარცეცხლში გაატარა გარდამავალი სასწავლებლის წესწყობილება, რომელიც სასწავლებელს უფსკრულისკენ მიაქანებდა. ასეთი იყო თავისუფლების ღღეები. მაგრამ ეს ღღეები მეტად ხანმოკლენი აღმოჩნდნენ მალე ფრთები გაშალა ისევ ბოროტებამ და ყველაფერი საერთო მწუხარებად შეუცვალა. თავისუფლება მხოლოდ მოგონებად დარჩა ადამიანთა ხსოვნაში, ყველა მიეცა განუხაზღვრელ ღრტვინვას. ბნელი ძალები-კი ამუშავდნენ: მორთეს გესლიანი ხარხარი. მოიშალა საზოგადოებრივი მექანიზმი, შესწყდა მისი მაჯის ცემა. გამეფდა რეაქცია, რომელმაც ხალხში შეიტანა დემორალიზაცია, დეზორგანიზაცია. საშინელ მდგომარეობაში ჩაცვივდნენ ის ნი ვინც

განსაკუთრებით სუსტი ხასიათისანი იყვნენ. გუშინ ვითომდა ხალხის გულის მესაიდუმლე, დღეს იუდათ გადაიქცა; თავისუფლების მალადღებელმა ძარცვა გლეჯას მიჰყო ხელი და სხვა. ესეთივე მოვლენა დატრიალდა სასწავლებელშიაც. რა თქმა უნდა, პირველათ ცირკულიარები დაუგზავნეს ყველა სასწავლებლის გამგეთ, რომ აელაგმათ მოწაფენი. მრავალმა მასწავლებელმა დროის მიხედვით გამოიცვალა პოზიცია და ძველ ქურქში გაეხვია. მაგრამ ყველაზე დიდი ცვლილება თვით მოწაფეთა შორის მოხდა, ის ნაწილი მოწაფეებისა, რომელიც იყო გამოსული არისტოკრატის, ბურჟუაზიის და ბიუროკრატის ოჯახიდან თავისთავად შეეთვისა ახლად დამყარებულ რეჟიმს მაგრამ ჩვენ ეს ნაწილი არც გვაინტერესებს. ჩვენ გვსურს გავეცნოთ ღარიბი ხალხის ოჯახიდან გამოსულ მოწაფეთა ცხოვრებას. მათ საშინელი დანაწილება, დაქუცმაცება დაეტყვოთ. პირველ ყოვლისა, მათ მიაწებებ თავი კრებების მართვას და ლექციების მოსმენას. თავიანთი სატრფიალო სოციალისტური წიგნები და ბროშურები ხომ სულ მთლად შეიძულეს. ერთი მათი ნაწილი გაიტაცა შანტაჟისტთა თავაშუვებულმა მოქმედებამ, მიჰყო ხელი ძარცვა გლეჯას, ლოთობას, ქეიფს და თავ-დავიწყებით გადაეშვა გარყვნილების მორევში. მეორე ნაწილმაც დაიწყო-უგზოუკლოდ ხეტიალი, მიჰყო „დონ-ჟუანობას“ და გოლოვინსკი გაიხადა „სამეცნიერო ასპარეზად“. აღარც ძველ სასწავლებელს დაუბრუნდა და ახალისთვის მომზადება ხომ აღარც-კი გახსენებია. მესამე ნაწილმა სხვა ხერხს მიჰმართა, მან რასაკვირველია დაჰგმო თა-

ვისი ძველი ნაბიჯი და მასწავლებელთა გულის მოსაგებათ საზიზღრობას ჩაჰკიდა ხელი, მეოთხე ნაწილი-კი შეიპყრო უსაშინელებსმა სენმა, პესიმიზმა. ჩვენ ეხლაც თვალ წინ გვიდგა იმათი სახე, საბრალოთ დაჰკარგეს ყოველივე მომავლის იმედი და მიეცნენ სრულ უმოქმედობას, ეხლა მკითხველი ნათლად ჰხედავს, რომ საზოგადოების ცოცხალი ელემენტი დაძაბუნდა, მისი ჯერ ისევ ნორჩი ორგანიზმი მოიწამლა, მაშინ როდესაც ქვეყანას ესაჭიროება სწავლა-განათლებით აღჭურვილნი პირნი. დღეს ყველა ნათლად ჰხედავს იმ სიბნელის ზეწარს, რომელიც გადაჰფარვია გვემულ მხარეს. დღევანდელი ვითარება, ცხოვრების დაკვირვება გვეუბნევა, რომ რუსეთის მუდამ ანორმალურ კალაპოტში არ იქნება, მან როგორ დიდი წვალება განიცადა, ისე დიდი იქნება მისი შემოქმედება. ახალ ცხოვრებისთვის-კი საჭირონი იქნებიან ახალი ელემენტები. თვით თვით მათგანს დიდი საქმის გაკეთება შეეძლება. იგი გახდება ტვირთ მძიმეთა კრილობის მადბულნებელი. დღესვე ვხედავთ, რომ ცხოვრებამ დიდი საკითხები წამოაყენა წინ ჩვენ ინტელიგენციას. ამ საკითხების გადასაწყვეტად საჭირონი არიან გონებრივად მომზადებული ელემენტები. საჭიროა შეიგნოს ეს მოსწავ-ახალგაზდობამ; შეიგნოს დიდებულ მგოსნის სიტყვები;

„რომ დღენი ასევე არ დაეღიოს
მანამ ტანჯვისა ცრემლი თვის ხალხსა
ცოტათი შაინც მან არ მესწმინდოს...“
შეიგნოს, რომ თუ ის მოუმზადებელი

დახვდა ცხოვრებას, იგვე ცხოვრება გარიყავს მას, იგი გადიქცევა საზოგადოების ზედ მეტ ბარგათ, პარაზიტათ.

ხოლო თუ მომზადებული დახვდა ცხოვრებას, ხალხიც მიიღებს მას ამოიყენებს გვერდში და შარავანდედით დააგვირგვინებს დაწყებულ საქმეს.

დ. თურდოსპირელი.

სიტყვა, თქმული ზ. პაჩახაშვილის
დაკრძალვის დღეს მოწაფის მიერ.

მამულიშვილო! დღეს ცივ სამარეს უნდა მივაბაროთ ჩვენი ძვირფასი მასწავლებელი! დღეს მდულარე ტრეპში უნდა დავაფრქვიოთ და გულ-ამოსკვნით ვუთხარათ: მშვიდობით!

დაიხ, რომ მამულს ერთგული შვილი გამოსტატა უღმობელმა სიკვდილმა. აღარა გვეავს დაულაღვი მუშაკი და მუდამ სწორე

გზის მჩვენებელი. მის ჩანგს სიშებო დაუწყდა და ოცნებას ფრთა შეეკვეცა. აღარ გვესმის გამამსწვებელი ხმა:

ნუ შეუდრკები მტრის მახვილსა გააღმასკებულს, ნურც მის ბაღდაშ-შხამს თქვენი სამტროთა ჰიარს გადმოთსეულს;

ნურც გაჭირვებას მწარე სიკვდილს, წყურვილ-შიმშილსა. იბრძოლე მედგრად, გაუკაფე გზა შვილი-შვილს!

იმ დროს როდესაც ჩრდილოეთის ტატრობი შავი ღრუბლებით დახურულია და ციხლის ფრქვევით განადგურებას გვიქადის; იმ დროს, როდესაც მინდვრის ნადირი და ვეფ-ფორნები თავს დასტრიალებენ მრავალ ტანჯულს მშობელ ქვეყნას, — სიკვდილიც თავისას ქშერება და ხელიდან ერთგულ მამულიშვილსა გვტაცებს.

იციო ვინ იყო გოგო? დაიხ. თქვენ იციო, რომ ის ქართულ გზის მასწავლებელი იყო და ჩვენც მისი აღზდილი ვართ, მაგრამ ისიც უნდა იცოდეთ, რომ მის ჩანგის ჟღერას არა ერთხელ დაუტებია ქართველი საზოგადოება, არა ერთხელ მოუხიბლია ცოცხალი გული და არა ერთხელ მოუფენია ნაღულიან და ობოლ სულსათვის ციური სხივი!

და დღეს კი ჩვენდა სავალალოდ ასეთი ზიაროვნება შავს სამარეს უნდა მივაბაროთ! — ვაგლას! რა მტდარი და უღმობელი არის სოფელი!... ვინ იცის რადენი ფერი წაიღო თანა“ და რომ დასცოდა, ვინ იცის კიდევ რადენს სამსახურს გაუწევდა მტრისგან აწიოკებულს და უღვინოდ ფეხქვეშ გათედილს სამშობლოს. მაგრამ ისედაც დიდა მისი საქმე და ნაღვაწევი, და ჩვენ, პატარა მამულიშვილებო, დრმად ჩავინერგოთ გულში მისი სიუფარული და აღთქმა მოდგერება: აღთქმა მამულის სიუფარულისა და აღთქმა თავისუფლებისა, რათა სასურველი ნაყოფი გამოიღოს და ცუდით არ ჩაიაროს „განწირულმა სულის კვეთება“ და როცა იგი აღთქმა აღსრულდეს, ჩვენ თუ არა, დაე სხვები მოვიდნენ ამ ცივ სამარესთან და ხმა მაღლა ჩასძახონ:

აღსრულდა!

მშვიდობით, ძვირფასო მასწავლებელო! გვმორდებით, მაგრამ შენი სახელი მარად დაუვიწყარი იქნება ჩვენთვის!

† სემერიაზე ბაკურაძე

გასული წლის ნოემბრის 24-ს უდრავდ გამოგვესაღმა თფ. სას. სემინარიის მოწაფე სემერიაზე ბაკურაძე. იგი მეტად ნიჭიერი და მშრომელი ადამიანი იყო. უფვარდა ლიტერატურა, მონაწილეობას ღებულობდა მოწაფეთა მოწინავე საქმეებში; ერთი სიტყვით მისი სიღინჯე და გამჭრიახი ჭკუა-გონება, რამდენადაც იგი უხვად იყო დაჯილდოებული, კარგს მომავალს უქადდა ხალხს,

მაგრამ მუხთანაჲს სიკვდილმა არ დაინდო იგი და, ჯერ ნორჩი ჯან-ღანით აღსავსე სულიდან გამოგეტაცა; დევნიით მისი ამხანაგები გულ-დათუთქუღნი გონიერ-წინამძღოლ ამხანაგის დაკარგვით.

საუკუნოდ იოჲს ხსენება შენი ძვირფასო ამხანაგო სემერიაზე!

ლ. კ—ძე

* *

(† სემერიაზე ბაკურაძის სწავლას)

ერთს ობოლ ბაღში, ახლად გაშლილი, სუნელოვანი ვარდი პყვავდდა:

გადაეშლო თვისი გულ-ღვიძლი

და საამო სუნს მიდამოს, პფერდა!

მაგრამ ძირ-მწარემ, შუღლით აღსავსემ

და, ცოცხალ არსთა მშენრავ, ეკალმა

ჩხვლეტა კორძები და ნორჩი ვარდი

უდროოდ ჩაჯკნო და ჩაღვრემა!

აკენესდა არე... ფოთოლთ შრიალში

გაისმა ჩუმი ოხვრა საზარი;

მკენარებმაც მწარე წუხილში

ვარდის ჩაქცნობით აცრემლეს ცვარი!

ლალო კატოძე

ცხოვრებაცა ზღვის წაგავს

სიწყნარეა. ზღვისა პირი

ნაზად ბრწყინავს მზის სხივებზე;

ნაზ ტალღების მშვიდი ჯარი

მიეღვარებს წყობრად, რიგზე.

ქუხილია. ზღვისა პირი

ხან ღრმავდება, ხან მაღლდება,

ქაფსა ისვრის ზღვა მღელვარი,

ტალღა ტალღას თავს ახტება.

ცხოვრებაცა ზღვის წაგავს:

ხან განცდის წუთს სიწყნარეს,

და ხან მისი ქექა-გრგინვა

კვნესით ავსებს არე-მარეს

ვლ. ცაგურიძე

დახმარეთ

გაჭირვებულებს !!!

წერილის ვრცელი შინაარსია: 1) შესავალი; 2) დღევანდელი ვითარება (რუსეთის რევოლუციის დამარცხების მცირედ განმარტებით); 3) უმუშევრობის უმთავრესი მიზეზები; 4) სტატისტიკური ცნობები ადამიანის დღიურ ცხოვრებიდან, 5) მიზეზი შანტაჟისა და თვითნებობრივი (ტრაღიკული) სიკვდილისა; 6) ფიზიკურ შრომის ნაყოფიერება წინა და ეხლა; 7) რა უშლის ხელს მშრომელთა ხალხის შეუკავშირებლობას; 8) როგორ უნდა მოეწყოს უმუშევართა საქმე; 9) ვინ უნდა ეხმარებოდეს უმუშევართ ან ვინ უნდა უწყობდეს ხელს; 10 და 11) პროექტი და 12) დასკვნა.

შესავალი

პატივცემულო მკითხველო! ამიერიდან მე ვიწყებ თქვენთან ტკბილ საუბარს, რომელიც ეს იქმნება თქვენდამი ჩემი პირველი ნაბიჯი, საზოგადოთ აზრების გაცნობაში და თვით მწერლობაშიაც. დიახ, მე თქვენს წინაშე უბრალო ბიუსტი ვარ, გაკავებული ვსდგევარ და მეფიქრება: თქვენთან საუბარი და ფილოსოფიური მასალათი აღვილი არ არის, რადგან საშიშია მხოლოდ იმ მხრივ, ვაი თუ ესა თუ ის საკამათო საგანი სრული უტოპია გამოდგეს, ან კიდევ შეიძლება პირდაპირ დანიშნულებას ავსცდე და ამგვარად ორთავე მხარისთვის გაუგებრად დარჩეს და ასე სხვა. ამ შემთხვევაში ცუდ გარემოებაში აყენებს წერილის ავტორსაც, მაშინ წერილიც თავის მნიშვნელობას ჰკარგავს და მარტოდენ წყლის ნაყვა გამოდის და მეტი არაფერი.

საჭიროდ მიმაჩნია სანამ ქვეით გაცნობოდეთ, თავშივე ორი სიტყვით გა-

მოსთქვა დაახლოვებით ის, რის გადმოცემაც მსურს.

როგორც უკვე ჩემს წერილის სათაურს გაცნობით, აქედან უკვე თქვენც აღვილად მიხვდებით რის თქმაც მინდა და ან რა საგანზედ ვიქონიებ მსჯელობას! . მე მინდა ვილაპარაკო გაჭირვებულ ღარიბ-ღატაკ-დამშეულ-დაქიმიტულ ხალხზე, მათ უმუშევრობაზე და დახმარებაზე, თუმც მიუხედავად იმისა, რომ კარგახანია ამ საკითხზე უჩემოთაც ბევრს ლაპარაკობენ აუარებელ რუსულ-ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში, მაგრამ ჩემი ლაპარაკი და მსჯელობა ამ საკითხზე სულ სხვაა და სხვას ნიშნავს მათთან შედარებით. თუ ვამბობ: გაჭირვებულები და უმუშაიარნი ბევრია მეთქი, ამავე დროს საშუალებასაც ვაძლევ რა გზით შეიძლება თავი დაახწიონ ამ გათახსირებულ გარემოებას.

აი ის უბრალო მოტივები, რომელიც მე საკამათო საგნათ გამიხდია და რამაც მაიძულა ხმა ამომეღო!

შეიძლება ამ წერილების ე. ი. პროექტის გამოქვეყნებას ბევრმა ეჭვის თვალითაც შეჰხედონ, ერთობ პრესაც აყაყანდეს, კრიტიკა კრიტიკას მოჰყვეს, მაგრამ ეს არ მაშინებს, მით უმეტეს დღეს პოეზიამ უმაღლესად განავითარა პუბლიცისტიკა და, იმდენი კრიტიკოსები წარმოშობა, რომ უკრიტიკოთ თვით შემოქმედი ღმერთიც კი არ დასტოვებს არამც-თუ მე, ან სხვა ჩემისთანები და კიდევ უფრო უკეთესებიც... რაც შეეხება კრიტიკას, ეს პუბლიცისტური-ლიტერატურული თან-დაყოლილი სენია და, ამ სენს ისე ვერ გაექცევა მწერალი, როგორც ადამიანი სიკვდილს.

არც ის უნდა გამოვტოვოთ მხედვე-

ლობიდან, რომ ყოველთვის ახლად შექმნილი საქმე ე. ი. პროექტი თუ ტენიკა მუდამ პირველ არსებითად სუსტია, და მოუმიწიფებელი, მხოლოდ თან-და-თანობით დროთა ბრუნვა ანვითარებს მას (საგანს). ასევე მიეწერება ჩემ მიერ აღიარებულ პროექტსაც... მისი ფართე კალაპოტში ჩაყენება შეიძლება შემდეგში უფრო უკეთესად. აი, რა იმედი უფრო მამედნიერებს და მამედინებს კიდევ ამის გამოქვეყნებას.

P. S. თუმცა მიუხედავად იმასა, რომ ყველა ჩემი წერილები პესიმისტური ხასიეთისაა, მარა ეს ჯერ ხანობით მხოლოდ მომავალი კი ისევ განცხოვრებას და აყვავებას მოგვითანს!

დღევანდელი ვითარება

რომელი ადამიანი იქნება ისეთი ბრმა და ყრუი, რომ ცხოვრების მწარე ცვალებადობას არ ამჩნევდეს, პრესას თვალყურს არ ადევნებდეს და **უმრავლესობის** გაკირვებას არ ხედავდეს, მშვიტ-მწყურვალეებს უყურებდეს და უმუშავართა რაზმის რაოდენობას არ სთვლიდეს! თითქმის ყოველ დღე პრესაც და ჟურნალ-გაზეთებიც კი ერთხმად განგაშობენ უმრავლესობის ვაებას და ვაგლახს! გული გიკვდება, მწარედ ღონდები, როდესაც სადმე ამოიკითხავ: ამა და ამ თემში, ამა და ამ მაზრაში, სოფელში თუ ქალაქში, ამდენი და ამდენი უმუშავოთ დაიარება, ამდენი გაკირვებულია, ამდენმა შიმშილ-სიტიტვლით და სირცხვილით თავი მოიწამლაო და სხვა და სხვა. ასეთი ნათელ-ქეშმარიტი ფაქტები უკვე საკმარისად მოწმობენ, იმას, რომ ამ გზით მხოლოდ შეიძლება კაცობრიობა დაღუპის გზას დაადგეს თუკი რასაკერეღია, დროზე შესაფერი ყურადღება

არ მიეცემა.

მე აქ არა ერთი ბურჟუა და კაპიტალისტი არა მყავს სახეში მიღებული. მე ვამბობ ქალაქის მუშეებზე, ლუმპე-პროლეტარებზე, სოფლის ბოგანო გლეხებზე და ყველა მისთანებზე. ან-კი როგორ არ დაიმშვეა ხალხი, ან-კი როგორ არ დაეცემა სულით და ხორციით, როდესაც ქვეყანა კაპიტალის საძირკველზეა აგებული და ეს კი მათთვის (ხალხისთვის) როგორც ვთქვით დამღუპელი გზაა. ამას მიუმატეთ ერთის მხრით მუდმივი რეაქცია და უსასტიკესი „კაცთა შორის განკითხვის რეპრესიები“, მეორეს მხრივ კაპიტალისტ-მექარხნე-მეზავოდებების თავგასულობა... ეს ვაჟბატონები, ერთი-და-მეორეც კანონ-(ძალა)-უფლებებით და სრულის სიმდიდრე-სიამაყით აღჭურვილნი არიან, რომლის შედეგათ ერთი-მეორის დამორჩილება-დამონაგება მოსდევს.

კაპიტალი ანუ ფული ეს ისეთი უკვდავ-ძვირფასი რამ განძია ცხოვრების პროცესისა, რომელიც მხოლოდ და მხოლოდ ამ დიდებულ განძს შეუძლიან ავის და კეთილის მოტანა. აი, სწორედ ამ დაუკარგავ ბრჭყვრიალა ლითონს ხმარობენ ადამიანების დასაქვეითებლათ და მესაკუთრეების გარდასაქმნელათ, ყმისა და ბატონის წარმოსაშობათ და კიდევ ათასი უსამართლოებისა. თუ-კი ყველას საკმარისად მიეცემათ ეს განძი-ლითონი — მაშინ ყველა ერთნაირათ იქმნებიან თავიანთ ცხოვრებაზედ კმაყოფილნი; თუ ერთს მიეცემა და მეორეს გამოერთმევა — მაშინ იქნება ღარიბი და მდიდარიც, ჯოჯოხეთიც და სამოთხეც. თუ შესაძლებელი იქმნება და ეს ლითონ-განძი სამუდამოთ გადავარდება მხოლოდ მაშინ გასწორდება მთა და ბარი და ერთა-შორის სო-

ლიდარობა დამყარდება...

გაკვეთილ გავიხსენიოთ რუსეთის რევოლუციის დამარცხების მხარეებიც, რომელიც 1905 წელს მოულოდნელად თავს დაგვატყდა. ვინ არ იცის, რომ ამ დროს ყველა ჩვენგანი ისეთი სულით იყვნენ დაჟღენთილნი, თითქოს ამის შემდეგ აღარავითარი დაბრკოლებანი არ მოელოდათ, როდელია ჰფიქრობდნენ, რომ ბნელეთის მოციქულები კვლავ იჩენდნენ თავს და რეაქცია გამეფდებოდა. ყველა, როგორც ერთი ადამიანი, ისე იყვნენ გადაქცეულები, ჯაშუში და პრავკატორიც კი მაშინ სოციალისტობდა და „აფხანაკს“ ირქმევდა... ათასმა ქუჩურ-ვიგინდარებმაც თავიანთ თავი სოციალისტებათ გამოაცხადეს და ხალხს პირზე ტყავს აძრობდნენ ათასგვარ შანტაჟისტობით და „კომიტეტის“ სახელით ფულის გადახდევინებაც ხომ მოდათ და ხელობათ გაიხადეს*)!.. მალე ყველა კონსპერატივეებიც გამოაჩინეს... რევოლუციის მესვეურებმა პირიდან ნილაბი ჩამოიგლიჯეს და... ასე ეგონათ ეს არის ეს არის რუსეთმა უკვე მოიპოვა თავისუფლება და დიდი ნაბიჯი წადგა წინაო... არა ერთხელ კოლექტივებზედაც კი გამოჰქონდათ რეზოლიუციები (ეს ჩვენ ჟურნალ-გაზეთებით ვიცით), რომ: „ჯაშუშმა მნიშვნელობა დაკარგა და რომ კონსპერატივას ისე დიდი საფრთხე აღარ აქვს როგორც მოსალოდნელი იყო“-ვო. ასე რომ „ცა ქუდათ არ მიაჩნდათ და დედამიწა ქალამანათ“. მერე, ვინ მოიგო ამ გულუბრყვილობით? ამ საკითხის გამორკვევა მკითხველისთვის მიგინდია.

უფრო დიდი შესანიშნავია მაშინდელი ე. ი. 1905 წლის ხალხის მიერ შემოღებული სასამართლოები: თუ ვინმე დანა-

შაულს ჩაიდენდა, იმის მაგიერ რომ შესაფერი დარიგება მიეცათ, პირ-იქით დამნაშავეებს პირზე მურს უსვამდნენ, სახედარზე პირ-უკუღმა სვამდნენ და ქუჩებში ტაში-კიჟინით დაჰყავდათ და გამვლელ-გამოვლელთ ართობდნენ... მაშ ეს რა არის თუ არ თავ-გასულობა? შეუცოდველი მხოლოდ ერთი ღმერთია! მეც რომ ვიყო და შენც, მკითხველო, ასეთ საზარელ გასამართლებას ზურგს შევაქცევთ და ისევ ძველ მთავრობას დავუბრუნდებოდით! აი, ერთი ხანა რევოლუციის დამარცხებისა!

ზოგიერთების აზრით, ვითომ რუსეთის კონტრ-რევოლუციას ანუ რევოლუციის დამარცხებას ამას უპირველესად ხალხის შეუღწელობას და მოუშადებლობას აწერენ. თუმც მართალია ესეც რომ ხალხი შეუღწეველია, მაგრამ ამის გაორკვევას კიდევ ხელს უწყობს ეგრედ წოდებული „ფული და „პირადი არსებობა“. ამგვარათ ბევრი თუ მოძრაობის წყურვილით იყო გატაცებული, ბევრსაც ფული და პირადობა ეინტერესებოდათ... ფულით გაიყიდა რუსეთის რევოლუცია... ფულით შემოიპარა კონტრ-რევოლუცია... ამის მაგალითები ბევრია: აიღეთ თუ გნებავთ უმაღლეს ბიუროკრატებიდან დაწყებული უმდაბლეს მოხელემდე. ბიუროკრატ-ჩინოვნიკსაც კი კარგათ ესმის სოც.-პოლიტიკური მისწრაფებანი, ხალხის გაჭირვება, უმიწოობა და მრავალი წვრილმანობა. მაგრამ, ვითომ რაო?! დაადგება დათმობის გზას? განა შუაზე გაგეყოფთ თავის ბედნიერებას? ჰმ! თქვენ არ მომიკვდეთ? მაშინ ეს იმას ემსგავსება, როგორც ნამუსიანი ქუჩაში გამოვიდეს და საჯაროთ გასჩხაოს: „მე უნამუსო ვარ, დაეჩქარენით შემთხვევით ისარგებლეთ“-ო.

ლიახ, ბარემ სიმპატიური საქმე იქნება, მაგრამ თქვენ წარმოიდგინეთ იმასაც ისეთივე კუჭის მოთხოვნილება აქვს, როგორც შენ და მე...

მაშ ასე: დღევანდელი ვითარება მდგომარეობს ფულში, პირადობაში და დასასრულ მეტოქეობაში.

კ. გულიაშვილი.

„მ—ას“

შენთვის ვაჟღერებ ჩანგის სიმებსა, ტრფობით აღსავსე, გრძნობა-მღელვარი! მხოლოდ შენთვის ვმღერ სიცოცხლის და მარადის ხარ დაუფიწყარი [ხმებსა

თუ დამავალბე
თავს განაცვალებ,
ოლონდ გიყვარდე
კუბოს კარამდე!...

ი. გრიშაშვილი

დედა-მიწის ცხოვრება

—:—

წერადი ზიარველი

გაჩნდა თუ არა ადამიანი, იგი, რასაკვირველია, მაშინათვე ბუნებას ჩაეკრა გულში, ბუნების დაუახლოვდა. დაიწყო ხეტიალი ზღვის პირებსა და და უშველებელ, გაუვალ ტყეებში, და იქ სხვა და სხვა მცენარეულობით, ცხოველებითა და ფრინველებით თავის რჩენა.

იმ დროს მისი აზროვნება, წარმოდგენა ერთობ სუსტი იყო, ტლანქი ბევრით არ განირჩეოდა პირუტყვების აზროვნება — წარმოდგენებისაგან. როგორც უკანასკნელი ვერ გაიგებს და ვერ აგვიხ-

სნის, თუ რას წარმოადგენს დედა-მიწა, მზე, მთვარე, რისაგან წარმოსდგება ქუხილი, ელვა, მესი და ბუნების სხვა მოვლენანი ვერაფერს მოგახსენებდათ ამ მოვლენების შესახებ.

როდესაც ქუხილი მოისმოდა, ან ცაზედ ელვა გაიკლანებოდა ან წამოვიდოდა თავ-სხმით წვიმა — ყველა ეს მას გულს უხეთქდა, შიშის-ზარსა სცემდა. განცვიფრებული შესცქეროდა აგრეთვე მზისა და მთვარის ამოსვლას და ჩასვლას, დაღამებასა და გათენებას და სხვ.

მაგრამ, რამდენიც უფრო წინ მიექანებოდა კაცობრიობა პროგრესის გზაზე, მას მით უფრო ნათელი, ქეშმარიტი შეხედულობა გამოჰქონდა ბუნების ცხოვრებაზე.

ამგვარად მან უკვე მიაღწია მე-XX საუკუნემდე და მას ყველა წევრებისათვის თუ არა, განსაზღვრულ რაოდენობისათვის მაინც ნათელი შეიქნა მიზეზობრივობა ამა თუ იმ მოვლინებისა, რადგან ისინი საფუძვლიანად იქმნენ განხილულნი დე მეცნიერულად დამტკიცებული.

დღეს უყურადღებოდ არ არის აგრეთვე დატოებული, დედა-მიწა, მისი ავი და კარგი, მისი ვინაობა საფუძვლიანად ამ გამორკვეული, შესწავლილი.

მე, რაკი მსურს ამ წერილებით მკითხველს გავაცნო დედა-მიწა და მისი ცხოვრება, ვცდები გამოვსთქვა მხოლოდ ის, რაც ქეშმარიტებადაა აღიარებული განსახილველ საგნის შესახებ მსწავლულები-საგან და მეცნიერების საღაროს ერთ-ერთ ნაწილს შეადგენს...

არა მშონია, დღეს მოიპოვებოდეს ისეთი ადამიან რომელსაც გარ-შემორტყმული ბუნება არ აინტერესებდეს. არა მგონია აგრეთვე, რომ ის ერთხელ მაინც

არ დაჰკითხებოდეს თავის თავს: „ნეტა რას წარმოადგენს, რა მოყვანილობისაა დედა-მიწა? რაზედ არის დამყარებული? მოძრაობს თუ არა? რისაგან წარმოსდგება დღე და ღამე, ზამთარი და ზაფხული, გაზაფხული და შემოდგომა? და სხვ.“

ბავრი დაუყენებდა, რასაკვირველია, ამ გვარ კითხვებს თავის თავს და პასუხსაც როგორც იქნებოდა მისცემდა, მაგრამ, თუ ყველა ისინი ერთათ შეაგროვებო, დაინახავთ, რომ მათი შინაარსი ერთი და იგივე არ არის.

პირველი პირველ აზრს გამოსთქვამს, მეორე — მეორეს... მათ შორის ზოგიერთი იმდენად უცნაურა და შეუსაბამოა, რომ ადამიანს სიცილს მოჰგვრის. თუ არ გჯერათ, ბატონებო, მოვიყვან ასას დასამტკიცებლად რამდენიმე მაგალითს და ვნახავთ, თუ არ გაიცინეთ...

როდესაც ინდუსს (აზიაში მდებარე ქვეყნის ინდოეთში მცხოვრები) დაეკითხნენ, რა იცი დედა-მიწის შესახებო, ის ასეთს ამბავს მოუყვა. „დედა-მიწა სამს უშველებელ სილოს ზურგზედაა დამყარებული. — სწილო რაღაზედაა გაჩერებული?“

— სწილო უშველებელ კუს ზურგზე სდგას.

— კუ რაღას უკავია?

— კუ კიდევე, თვალ-გადუწვდენელ ზღვაში დასცურავს.

— კარგი და, ზღვა? ზღვა რაღაზეა გადადგომული?

ამ კითხვის პასუხზედ კი უკაცრავად, ინდუსმა ველარაფერი მიუგო.

თუ არა და, რა შორს გავრბივართ, სადღაც ინდოეთში, ავიღოთ ჩვენი სვენი სოფელი. იქაურ გლეხს, (თუ, რასაკვირველია, სკოლაში არა ყოფილა), რომ დაუყენო წელანდელი კიბევა, ის დიდხანს არ დააყოვნებს და მაშინათვე გეტყვით:

„რა უნდა ვიცოდეთ, რა დედა-მიწა ინადან-ბაბადან სამს უშველებელ უშველებელ ვეშაზზედა სდგას, ეს ვეშაპი კი უკილო ზღვაში დასცურავს, როდესაც ვეშაპი ბოლოს გაიქნევს დედა-მიწა იმ-ვრის ხოლმე“. თუ მასაც ინდუსავით დაეკითხე, ზღვა რაღაზედ არის გაჩერებულიო, ასეთ პასუხს მიიღებთ: ეჰ, შვილონო, რა ვიცი, მაგოდელი რომ ვიცოდე, ხომ პორფესორი ვიქნებოდი და ჩემს ბედს ძალით არ დაჰყეფდით!“.

ზოგი დედა-მიწას თვალ-უწვდენელ მინდვრად სახავს, ზოგის აზრით კი, ეს თვალ-უწვდენელი მინდორი თორმეტ უღუდესბოძზედაა მაგრა დაკრული და სხ.

ყველა ამ გვარი შეხედულება, რასაკვირველია, ყალბია სიმართლეს მოკლებული და მხოლოდ ატარა ბავშვის ტიტინს მოგაგონებს. ქვეშარიტება ამ აზრებს ისე ვერ ურიგდება, როგორ ცეცხლი — ყინულს, მზის სხივები მთვარის შუქს.

თვითონ ეს ქვეშარიტება კი, უნდა მოგახსენოთ, უცებ მოვლენილი არ არის. ერთობ დიდი ხანი დასჭირა მას, ვინემ ნამდვილს, გარკვეულ სახეს მიიღებდა. იგი ნაყოფია აზროვნება დაკვიდრების ერთობ გრძელი პროცესისა.

ამ რვაასი წლის წინედ, მსწავლულ ადამიანებს ჩაესახათ ის აზრი, რომ დედა-მიწა არის კვერცხის ფორმისა, რომლის ნახევარი ზღვაშია ჩაშვებული, ხოლო მეორე ნაწილი ზღვის ზემოდაა, რომელზედაც მოთავსებული არიან ყველა ცხოველები, ფრინველები, სცენარეები და დღეს ჩვენ, ჩემო მკითხველო.

როგორც ატყობთ ამ აზრს ვათესაობა აქვს დღეს არსებულ ქვეშარიტებასთან დედა-მიწის შესახებ და ისე დაშორებული არ არის, როგორც ზეით მოყვანილ ამ მხრივ უმეტრების ზღაპრები.

ამის შემდეგ განვლო კიდევე რამდენიმე საუკუნემ, მეცნიერების მოყვარულებსა გადასდგეს წინ რამდენიმე ნაბიჯი და მიაღწიეს იმ მტკიცე ქვეშარიტებამდე, რომლის დროშაზედაც სწერია და ყვე-

14 ში / 2
1908

ლოს დიდის სიმტკიცით აუწყებს: დედა-
მიწა ბურთისათვის მრგვალია, იგი არა-
ვითარ ბოძელა და სპილო-კუნებზედ
არ არის დაყრდნობილი, როგორც წინედ
ჰფიქრობდნენ და ახლაც ბევრსა ჰგონია,
არამედ ჰაეროსტატივით დასკურავს,
თვალ-უწვდენელ, თავისუფალ სამფლო-
ბელოს სივრცეში.

შემდეგ წერილებში ვეცდებით გავარ-
კვიოთ და დავამტკიცოთ ამ აზრის სინამ-
ღვილე.

დ. ელიაზიშვილი.

* *

გაქრა ყოველი, რაც დღევანდლამდის
გულს იმედებით მიფრთოვანებდა;
რაც ჩემ სიცოცხლის მიზნად მიმაჩნდა
და ბრძოლისათვის ამათრავებლად
ეხლა მის ნაცვლად ჩემს გარეშეშო
გამეფებულია წყვდიადი ბნელი;
და სულ ამაოდ ვცდილობ ვიპოვო
ვარსკვლავი, გზისა გამნათებელი.
გაქრა ყოველი... გრსნობა, გონება
შეპყრობილი ჰყავს უიმედობას,
და გული მკვდარი, დაობლებული
მთლად მოუცვია არარობას.

3. ეგ — შვილი

მ. მ. გ. ნ. მ. ა.

ლამა. ბნელა. მკვდარი ღუშვილით
გარე მოცულა მთლად არე-მარე...
ბორიოც არ ჰქრის, თითქო გამხმარა,
და მეფობს მხოლოდ სიმგლოვიარე.
ობლად მდგომარე მთისა კალთაზე
ფიქრებსა ჭყვევარ დატყვევებული;
ჩემსა წინაშე გადაშლილია
ჩემი სამშობლო აოხრებული.
და მაგონდება წარსული ჟამი,
თავისუფლებით აყვავებული,
როდესაც შვილი მამულისათვის
ყოველთვის იყო თავდებებული.
წარვიდა იგი ნეტარი ჟამი,
თან წარიყოლა თვისი დიდება
და ეხლა მხოლოდ ღალატი მეფობს,
ძმა სასიკვდილოთ ძმას ეკიდება...

მაგრამ მოკვდება ეს მწუხარებაც,
შავი წყვდიადი განიფანტება
და მომავალი წარსულის ჰანგი
კვალად აღსდგება, კვალად აღსდგება!

6. ატოცელი.

დ ა მ ა კ ვ ი რ დ ი

(ქ. გულიაშვილისა)

I

შევაძითხე შენ თავს:

- 1) რისთვის დაიბადე?
- 2) ვისთვის სცდებხარ?
- 3) რისთვის სცდებხარ?
- 4) სასარგებლოდ რა ხარ თუ უვარგისი?
- 5) რა სიკეთე მოგაქვს კაცობრიობისა-
თვის?
- 6) რას ემსახურები?
- 7) რა რწმენა გაქვს?
- 8) რა არის შენი იდეალი?
- 9) რასა სწავლობ?
- 10) რა დასაწყისიდან რამელ დასაწყის-
ში მისვალ?
- 11) თუ კი იგი რამ უკვდავი არა ხარ,
მაშ რათ შერები ბოღრტყვას?
- 12) რა სარგებლობა მოუტანა კაცობრი-
ობას შენმა სიკეთემ?
- 13) ჩაუკვირდი შენს ცხოვრებას, შეიმ-
ღება რამე სასარგებლო იმდენად შენს
არსებაში.

II

(ფული)

- 1) ექსპლუატატორია, ის ვისაც უყვარს
ფული?
- 2) მსდლდ ის არ ეწევა ექსპლუატა-
ციას, ვინც კეთილათ შრომობს?
- 3) დღეს ადამიანის შედინერება ფულ-
შია, მდამაგალში კი — შრომაში.
- 4) მაშინ დამყარდება შედინერება და
სოფიდანობა, როდესაც ფული მდისობდა.
ფულის გადავარდნა კი დიდს სიკეთეს
მოუტანს კაცობრიობას?
- 5) ყოველივე ბოღრტ-მოქმედება ფუ-
ლის შედგება.
- 6) სანამ ფული იარსებებს, მუქთა-
მჭამელუბრი გვეყვლება, როცა ფული
გადავარდება მაშინ ივინიც მდისობიან.
- 7) დამისახელები ისეთი ადამიანი, რო-
მელიც ფულს არ სცემდეს თავყვანს?
- 8) მფლობელმა შეუძლიან მსდლდ
იმახ, ვისაც ფული აქვს და ქონებით ამა-
ყვებს.